

Teatrul pe tot globul

**În exclusivitate
pentru revista
„Teatrul“**

VOLKER TRAUTH

redactor-șef adjunct
al revistei
„Theater der Zeit“

**Teatrul
în R.D.G. :
tinerii
se înscriu
la cuvânt**

Unul dintre aspectele cele mai interesante ale vieții teatrale din R.D.G. îl constituie așa-numitele „înscrieri la cuvânt“ ale tinerilor oameni de teatru. Tinerii dramaturgi, regizori, actori încearcă, în piesele și înscenările lor, precum și prin participarea la discuții, să-și exprime concepția despre lume, despre procesele sociale din R.D.G., să-și dezvolte un limbaj artistic propriu, adresându-se unui public deschis dezbaterilor creatoare, partinice.

Aprofundarea problemelor cardinale ale existenței îi stimulează pe tinerii creatori în exprimarea opiniilor lor artistice. Viziunea lor asupra realității poartă pecetea preocupării pentru soarta omenirii, și implicit pentru propria soartă. Caracteristice sînt spulberarea iluziilor, efortul de orientare în complicata situație mondială, încercarea de a destrăma structurile consolidate ale teatrului, pentru a face loc unei atitudini personale. Totodată, nu trebuie trecut cu vederea faptul că tinerei generații teatrale îi este încă destul de greu să-și formuleze convingător proiectele artistice, de pe o platformă estetică și cultural-politică, să-și dezvolte cu claritate conceptele. Contestarea se manifestă în momentul de față mult mai pregnant decît afirmarea.

În scopul de a oferi tinerilor artiști un forum de dezbateri, în anul 1985 s-a înființat un „atelier al tinerilor creatori de teatru“. În acest cadru, tinăra generație a teatrului face cunoscute publicului larg atît creațiile, cît și proiectele ei, propunându-i un dialog nemijlocit.

Uniunea tineretului și Asociația Teatrelor au luat hotărîrea ca această manifestare să se desfășoare bienal.

Dacă, în sesiunea inaugurală, de pregătire și organizare s-au ocupat Asociația Teatrelor și Consiliul Teatral al „Tineretului Liber German“, anul trecut, la Potsdam, responsabilitatea privind desfășurarea celui de-al II-lea atelier a fost preluată de tinerii oameni de teatru. Începînd din septembrie 1986, cei mai activi dintre ei s-au ocupat de pregătiri în cadrul comisiei tineretului. Liantul l-au constituit ferma angajare față de ideea unui teatru de actualitate, dezbaterile înflăcărute privind posibilitățile și limitele acestuia. Firesc, nu cei desprînși de realitate au luat cuvîntul, ci acei oameni de teatru competenți care au avut de susținut puncte de vedere personale.

În timp ce primul atelier a fost mai curînd un „trg de prezentare“ a diferitelor puneri în scenă ale teatrelor și altor așezăminte artistice, în centrul preocupărilor atelierului din 1987 s-au aflat dezbaterile, schimbul de experiență, stabilirea unor criterii de evaluare. În cadrul unui atelier de regie, șase trupe de tea-

tru, sub îndrumarea a șase tineri regizori, au încercat să se apropie de un text dramatic, prin mai multe montări paralele. A fost aleasă în acest scop piesa **Iconografie** de Heiner Müller.

În cadrul primului atelier și-au adus contribuția, ca mentori, regizori cu experiență; în schimb, la Potsdam s-a pus accentul pe participarea colectivă a tinerilor artiști.

S-a discutat mult și despre încercarea de a dezvolta, în afara teatrului instituționalizat, forme ale așa-numitului „teatru de grup“.

Privită sub aspect artistic, reprezentarea unui astfel de „teatru de grup“, și anume cea a Grupului „Cinabru“, intitulată **Ca în vis**, a fost una dintre cele mai interesante. La baza ei nu s-a aflat o piesă finită. **Ca în vis** a apărut ca o cristalizare a procesului înțelegerii de sine, alcătuiindu-se din improvizatii pe tema dezvăluirii viselor și a diferitelor biografii. Pe parcursul repetițiilor, textul rezultat din împărtășirea unor experiențe subiective s-a dovedit un material ce se preta jocului. Pe scenă se înfrunesc opt interpreți, care, pe rând, se lansează într-o explorare a propriului eu. Astfel, în opt variante, sînt prezentate amintiri din copilărie, experiențe sociale și teatrale. Trecutul devine prezent, viitorul este imaginat. Veseliei îi ia locul tristețea, eufuziunea se confruntă cu neputința de a comunica, dezinvoltura cabaretului se înfrunțește cu accentele trăirii tragice. Fiecare scenă în parte s-a conturat și prin reacțiile actorilor care, în aparență, nu participau la „conflict“; mărturisirea subiectivă s-a transformat astfel într-o manifestare colectivă. Dificultatea întreprinderii a fost conștientizată de grupul respectiv: „Cum îți poți păstra, cu experiențele personale, cu propriul mod de concepere a realității, cu universul tău de sentimente, identitatea, într-un colectiv (în societate), cum poți să atingi un grad mai avansat de înțelegere a existenței colective?“

Dintre cele 17 înscenări prezentate, în centrul interesului s-a aflat spectacolul teatrului din Karl-Marx-Stadt, cu piesa **Construcția** de Heiner Müller, în regia lui Frank Castorf. Acest regizor — care nu se mai consideră drept reprezentant al „teatrului tînăr“ — a devenit una dintre personalitățile de referință pentru tinerii noștri regizori și actori.

Castorf s-a apropiat de această piesă apărută în anii '60 într-un mod foarte personal, din perspectiva actualității. Acțiunea se petrece în timpul construirii unui gigant industrial, într-o perioadă istorică de mari transformări revoluționare, deosebit de importantă pentru dezvoltarea socialistă a țării noastre: pe a-

cest fond se ciocnesc atitudinile de neîmpăcat. Ascensiunea și destrămarea unei brigăzi, drumul urmat de brigadierul Narka de la anarhism la comunism, eșecul secretarului de partid Donat în rezolvarea contradicției dintre teorie și practică, toate acestea se concentrează într-un conflict social cu rezonanțe istorice și filozofice. Castorf a realizat o versiune radical prescurtată, incluzînd și alte texte de Müller, Brecht, Büchner, documente de arhivă, melodii din opere și chiar și cîntece de petrecere, piesa lui Müller fiind considerată drept „materie primă“.

Tot în cadrul atelierului, li s-a oferit unor tineri autori posibilitatea de a-și citi noile piese. Calitatea artistică a acestora, relevanța socială a conflictelor au constituit probleme viu dezbătute. Combătîndu-se tendința de respingere în bloc a dramaturgiei actuale de către unii creatori de teatru, s-a impus acceptarea, într-un mod critic, a noii dramaturgii — atitudine rezultată din recunoașterea faptului că „teatru tînăr“ nu se poate constitui fără o dramaturgie nouă.

Analizîndu-se piesele citite la Potsdam, cele jucate de diferite teatre, precum și încercările dramatice aflate în sertarele secretariatelor literare ale teatrelor, s-ar putea identifica, schematic, trei direcții principale ale tinerii noastre dramaturgii, în ceea ce privește tematica și compoziția dramatică:

1. **Înfățișarea relațiilor interumane**

Printr-o accentuare a aspectelor etico-morale, autorii încearcă să analizeze contradicția dintre premisele sociale obiective și opțiunea individuală și să transfigureze artistic relațiile interumane și modul de percepere a acestora de către individ și colectivitate. În ceea ce privește viziunea asupra acestei probleme, dominantă este reflecția asupra înfringerii. Eșuarea unei relații, caracterul ei indoielnic sînt puse în lumină pornindu-se de la momentul critic sau de la dezno-dămînt.

În piesa lui Georg Seidel **Copilul întîrziat**, eroina, Sabine K., intră într-un cerc vicios, lăsîndu-se manevrată. Scăpată dintr-o închisoare pentru minori, Sabine este „tutelată“ de o brigadă de femei. Prietenul ei o silește să-și întrerupă sarcina. De teama întrebărilor neplăcute, Sabine va juca pînă la sfîrșit, în fața tovarășelor de brigadă, rolul femeii însărcinate. Catastrofa este însă inevitabilă. Aflată la strîmtoare, eroina va fura un copilăș de pe stradă, pe care apoi îl asfixiază, întrucît nu-l mai poate suporta țipetele. Drumul Sabine se sfîrșește în închisoare. Brigada o va aștepta, Seidel reia un conflict principal din piesele sale anterioare: pierderea posibilității de comunicare între generații, precum și în ca-

drul cuplului. Piesa este o dramă a lipsei de comunicare, ocupându-se de teama și de neputința tinerilor de a-și exprima sentimentele. Replicile lui Seidel sînt laconice; textul poate fi comparat cu partea vizibilă a unui aisberg. Actorii îi pot da viață numai dacă reușesc să sugereze scenic situațiile în care personajele sînt constrinse să se exprime într-un anume mod. Piesa lui Seidel este una dintre cele mai valoroase încercări artistice dedicate acestei teme.

2. Critica renunțării la unele valori și idealuri

În centrul interesului se află și numeroase piese care îndeamnă la păstrarea valorilor și idealurilor, înfățișînd critic renunțarea la acestea și deteriorarea raporturilor dintre personaje. Sînt schițate situații din care transpare ceea ce trebuie păstrat. Printr-un deznodămînt negativ, se afirmă posibilitatea pozitivă. Se face apel la mobilizarea fanteziei în scopul impunerii adevăratelor valori în viața cotidiană. Legată de acest aspect este invitația adresată spectatorilor de a medita, în opoziție cu personajele din piesă, asupra sensului propriei vieți. Ceea ce se cere cu insistență tinerilor este onestitatea în relațiile reciproce, în atitudinea față de propriile realizări, onestitate în favoarea căreia se pledează uneori chiar și prin intermediul unor exemple negative. De exemplu, în piesa lui Arno Rude *Profitorul*, un inginer unanim apreciat urmărește să profite pe nedrept de pe urma unei inovații, fapt care îl constrînge pe adevăratul inventator, un simplu muncitor, la o luptă lipsită de speranțe cu instanțele birocratice, luptă ce se încheie cu moartea tragică a muncitorului.

3. Reconsiderarea evenimentelor istorice din perspectiva contemporană

Atenția multor tineri dramaturgi se îndreaptă spre istorie, în special spre istoria poporului german. Evenimentele revoluționare internaționale și naționale și anul de răscruce 1945 se află în centrul preocupărilor. Se remarcă o evoluție în ceea ce privește modul de abordare a evenimentelor din perspectiva istoriei. În piesa *Noiembrie*, Holger Teschke prezintă mișcarea revoluționară germană eșuată din anul 1918. Protagonistii acestei revoluții (Rosa Luxemburg, Leo Jogiches) sînt confrunțați cu masele, cu luptătorii anonimi din rîndurile muncitorilor și soldaților. Istoria este povestită din perspectiva acestora, privită cu ochii omului simplu. Este inclusă aici și o evaluare actuală a importanței și a limitelor acestei acțiuni revoluționare.

În piesa *Viața lui Mediok*, autorul, Heinz Drewnick, aparținînd generației celor de 40 de ani, conturează o viață trăită în perioada războiului și în primii ani de după război.

Aceste sumare considerații au doar scopul să îndrepte atenția asupra principalelor tendințe ale creației tinerilor noștri dramaturgi. Ele n-au putut cuprinde întreaga varietate tematică și stilistică din sfera literaturii menite scenei și nu se ocupă de noile opere ale dramaturgilor de renume mondial, cum sînt Heiner Müller, Volker Braun sau Peter Hacks.

**În românește de
Carmen BANCUI**